

TIDLIG INNSATS:

Gratis kjernetid i barnehage

– erfaringer

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Innhold

Resultater av gratis kjernetid.	4
Organisering av tilbudet med gratis halvdagsplasser . .	4
Rekruttering til barnehage.	5
Kompetanseheving for ansatte i barnehage.	7
Språkarbeid og skoleforberedende aktiviteter	8
Tilbud til foreldre	9
Vil du vite mer om forsøk med gratis kjernetid og tilbud til barn som ikke går i barnehage?	11

Siden 1998 har det vært ulike forsøk med gratis kjernetid i barnehage.

Forsøkene har rettet seg mot områder med sammensatte levekårsutfordringer og mange barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Hovedmålet har vært å forberede barn til skolestart med fokus på at barna skal lære norsk.

Forsøkene består av flere elementer. Foruten refusjon av foreldrebetaling, er rekruttering av barn til barnehage, kompetanseheving av ansatte, språkarbeid og tilbud til foreldre kjerneelementer. Forsøkene, og særlig rekrutteringen, har ført til at flere med innvandrerbakgrunn går i barnehage. En evaluering av Fafo og SSB viser at foreldre har fått økt tillit til barnehagene, og at de har sett betydningen av at barna lærer norsk tidligere. Gratis kjernetid bidrar dermed til økt integrering og sosial utjevning.

Gratis kjernetid begynte som et universelt tilbud til alle barn i forsøksområdene. Høsten 2014 ble behovsprøving knyttet til inntekt også prøvd ut. I tillegg ble det innført krav

om aktivitet for foreldre i noen områder. Erfaringer herfra er oppsummert av Fafo, og rapporten viser at dette i sum har vært en positiv dreining, både fra kommunenes og foreldrenes ståsted.

Erfaringene er så gode at gratis kjernetid ble innført over hele landet fra barnehageåret 2015. Den nye ordningen består av 20 timers gratis barnehage i uka for 4- og 5-åringer i familier med en inntekt under 4 G, p.t. kr 405 000.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) deler i denne brosjyren gode erfaringer til inspirasjon for hvordan oppgaven kan løses i din kommune:

- ▶ rekruttering til barnehage
- ▶ kompetanseheving av ansatte i barnehager
- ▶ språkarbeid og forberedende aktiviteter
- ▶ tilbud til foreldre

IMDis gode grep er basert på forsøkene i Oslo, Bergen og Drammen samt foreliggende evaluerings- og erfaringsrapporter. Vi håper at disse erfaringene kommer til nytte i andre kommuner i deres arbeid med å legge til rette for gratis kjernetid i barnehage for 4- og 5-åringer.

Figur 1: Barnehagen er en viktig lærings- og sosialiseringarena.

Resultater av gratis kjernetid

Økt bruk av barnehage blant minoritetsspråklige barn

Det er rekrutteringsarbeidet i kombinasjon med gratis kjernetid som gjør at flere foreldre med innvandrerbakgrunn velger barnehage for sine barn (Bråten og Bogen, 2015).

Økningen i forsøksbydelene i Oslo har vært på 15 % sammenlignet med andre bydeler (Bråten, Drange, Haakestad og Telle, 2014). Evaluering viser også at foreldre har fått økt tillit til barnehagene og de har sett betydningen av at barna lærer norsk tidligere (Ibid). Via kommunen melder foreldre at de oppfatter tilbudet i barnehagen som forberedelse til skolestart. Gratis kjernetid bidrar dermed til økt integrering og sosial utjevning.

Mange foreldre får tilbud om og velger heldagsplass, andre velger korttidstilbud eller åpen barnehage. Flere med redusert plass utvider etterhvert til heldagsplass og forsøksbydelene ser på korttidstilbudene som rekrutteringsarenaer for framtidig heldagsplass. Andre tar i bruk barnehage også for yngre søsken.

Bedre skolerresultater for utsatte barn

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Universitetet i Stavanger har gjort en effektanalyse av eventuelle endrede skolerresultater som følge av gratis kjernetid. De fant at jenter med minoritetsspråklig bakgrunn, som fikk gratis kjernetid gjennom områdesatsingen i Oslo indre Øst på slutten av 90-tallet, oppnådde bedre resultater på 10. trinn enn tilsvarende gruppe som ikke fikk tilbud (Drange og Telle, 2010).

Fafo evaluerte bl.a. eventuelle sammenhenger mellom tilbud om gratis kjernetid i områdesatsinger i Oslo på 2010-tallet og resultater i statlige kartleggingsprøver i 1. og 2. klasse. SSB utførte selve beregningene. SSB fant at gratis kjernetid har positiv effekt på læringsresultater hos barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Effekten er sterkere for barn fra familier med lav inntekt, lav utdanning og/eller lav arbeidsmarkedsdeltakelse. Det var også her tegn til større effekt for jenter, når det gjelder å ligge over bekymringsgrensen i lesing (Bråten, Drange, Haakestad og Telle, 2014).

Organisering av tilbudet i barnehagene

Forsøk er finansiert over budsjettet til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, og ordningen administreres av Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet.

Forsøkskommunene tilbyr gratis kjernetid med fritak for foreldrebetaling 20 timer per uke for ulike aldersgrupper, men i hovedsak 4- og 5-åringer for familier i utvalgte bo-områder. Gratis kjernetid var frem til 2014 et universelt tilbud til alle barn i forsøksområdene. Dette videreføres i Groruddalen og i Søndre Nordstrand, mens behovsprøving knyttet til inntekt, og aktivitetsplikt for foreldre, prøves ut i bydel Gamle Oslo, Bergen og Drammen. Inntektsprøvingen ga rom for å utvide tilbudet til flere aldersgrupper og geografiske områder (Bråten og Bogen, 2015).

I Groruddalen har bydelene i hovedsak valgt å gi tilbud om heldagsplass i ordinære barnehager, og over tid begrense tilbudet om korttidsplass. I bydel Søndre Nordstrand er det laget korttidstilbud organisert som minigrupper for barn de to siste årene før skolestart. Dersom det er ledig, tilbys plass også for treåringer. Tilbudet gis 20 timer per uke, fordelt på fire dager à fem timer. Den femte dagen er det åpen barnehage. Minigruppene er lokalisert i ordinære barnehager. Korttidstilbud og åpen barnehage er altså integrert med heldagstilbudet. Integrert organisering legger til rette for godt samarbeid mellom ordinær barnehage og korttidstilbudene. Det gir også minoritetsspråklige barn i minigruppene mulighet til å delta sammen med norskspråklige barn.

Andre forsøk har brukt egne korttidsbarnehager med ulikt hell. Noen har hatt problemer med norskutviklingen, og nevner sammensetning av mange minoritetsspråklige barn, og få norskspråklige barn, som en mulig årsak til dette. Andre fremhever at gode pedagogiske virkemidler og aktiv bruk av norsk som fellesspråk kan gi god norskutvikling uavhengig av sammensetningen.

Oppsummert – gode grep for organisering av tilbudet i barnehagene:

- ▶ Behovsprøving av gratis kjernetid ga rom for å utvide tilbudet til flere aldersgrupper og/eller større geografiske områder.
- ▶ Gratis kjernetid kan være del av et ordinært heldagstilbud.
- ▶ Korttidstilbud – kun gratis kjernetid – kan med fordel integreres i ordinære barnehager.
- ▶ Ved overvekt av minoritetspråklige barn, bruk gode pedagogiske virkemidler og norsk som fellesspråk for god norskutvikling.

Rekruttering til barnehage

Et systematisk og oppsøkende informasjons- og rekrutteringsarbeid for å komme i kontakt med familiene har vist seg å gi gode resultater. Forsøkskommunene har ambisiøse mål om hvor stor andel av barna som skal gå i barnehage (for eksempel full dekning for 4- og 5-åringer). De jobber deretter systematisk med å skaffe seg oversikt over enkeltbarn i aktuelle aldersgrupper som ikke har plass i barnehage eller språkgrupper.

Boks 1: Informasjonskilder i rekrutteringsarbeidet

Aktuelle informasjonskilder for å kartlegge barn som ikke deltar i barnehage er SSB (dekningsgrad), Folkeregisteret (antall barn i målgruppen) krysset mot barnehageportalen *Hypernet*, barnehagens søkelister, samt oversikter fra helsestasjonene.

Arenaer og kanaler for rekruttering

Helsestasjonene er flittig brukt i rekrutteringsarbeidet. Forsøksprosjektene har samarbeidsavtaler om at helsestasjonen skal informere om, og rekruttere til, barnehage.

De har generelt stor tillit i befolkningen og møter de aller fleste barn i kommunen ved to- og fireårskontrollen. Kontrollene gir mulighet til å snakke med foreldre om barnas norsk- og språkferdigheter og om barnehagens rolle som skoleforberedende arena.

Åpen barnehage er et tilbud for yngre barn og barn i førskolealder. Åpen barnehage er også en mulighet til både å bli kjent med barnehagen som institusjon, og til å lære seg å øve på norsk, f.eks. gjennom egne språkgrupper. Slik kan åpen barnehage fungere både som rekrutteringsarena til ordinær barnehage, og som intensiv språkopplæring til de som trenger det mest.

Kommunene erfarer at det kreves en ekstra innsats for å nå alle familiene uten barnehageplass, særlig familier med minoritetsbakgrunn. Oppsøkende arbeid, både gjennom hjemmebesøk, brev og telefoner er tidkrevende, men gir resultater. Arbeidet utføres av fagsenter, barnehagekontor eller helsestasjonene. De kommunene som har brukt flerspråklige ansatte, har hatt stor nytte av dette. Enkelte har også egne «rekrutteringsagenter».

Boks 2: Mulige arenaer for å komme i kontakt med familier, gi informasjon og veiledning

Arenaer for oppsøkende virksomhet i rekrutteringsarbeidet:

- ▶ helsestasjon
- ▶ åpen barnehage
- ▶ mødre- og fedregrupper
- ▶ mor og barn-grupper
- ▶ familiesentra
- ▶ skoler (for de som har eldre søsken)
- ▶ innvandrersamfunn
- ▶ trossamfunn (moskeer og kirker mv.)
- ▶ NAV-kontor
- ▶ asylmottak
- ▶ kjøpesentra
- ▶ hjemmebesøk
- ▶ andre offentlige treffpunkt

Ikke undervurder «jungeltelegrafene»! Når nye familier velger barnehage og er fornøyd, gir dette flere søkere.

Årsaker til ikke å søke barnehage

Foreldre har ulike grunner til ikke å sende barna i barnehage. For noen er økonomien den viktigste hindringen. For noen er det reisevei og praktiske hensyn rundt henting

og bringing som er det største hinderet. Selve søknadsprosessen er også vanskelig for noen (Bråten og Sandbæk, 2014).

For noen handler det også om hva man vurderer som riktig for sitt barn, ut i fra sosiale og kulturelle normer. Noen har lite kunnskap om hva barnehage er, og kan heller ikke godt nok norsk til å innhente og tilegne seg nødvendig informasjon. Forskning viser at tidlig barnehagestart – ved 2 til 3-årsalderen – er viktig for å ha en god språkutvikling. Mange foreldre synes at det er for tidlig å sende så små barn i barnehage, og dette er knyttet til ulike oppfatninger om hva godt foreldreskap er. Alle familier ønsker trygghet for sine barn. Vi ser at en del foreldre mangler kunnskap om hvor lang tid det tar å lære godt nok norsk til å kunne følge ordinær undervisning på skolen.

Rekrutteringsarbeidet handler derfor like mye om å gi informasjon om hva barnehage er, om den sosiale utviklingen det gir barnet og om hvordan barnehagene arbeider med språk, som å informere om det økonomiske aspektet ved gratis kjernetid. Forsøkene viser at de aller fleste ønsker å søke barnet sitt til barnehage når de får kunnskap om barnehagens betydning for barnets utvikling og språklæring.

Til slutt har forsøkene vist at tilgjengelige barnehageplasser eller ledig plass i språkgruppe er viktig for rekrutteringen. Å søke om barnehageplass etter hovedopptaket, når utsiktene til ledig plass først er høsten året etter, er et stort hinder både for familiene og for de som skal rekruttere.

Søknadsprosessen – en kneik for noen

For noen er søknadsprosessen den kneika som gjør at de ikke velger barnehage, spesielt for foreldre som mangler norsk- og datakunnskaper. I tråd med prinsippet om likeverdige tjenester er derfor hjelp til å søke om – og akseptere – barnehageplass et viktig element i rekrutteringsarbeidet. Forsøkskommunene melder også om viktigheten av å kunne bruke tolk i hele prosessen, når det er nødvendig.

Figur 2: Rekruttering til barnehager er likeverdige tjenester i praksis.

Oppsummert – gode grep for rekruttering til barnehage:

- ▶ Sett et ambisiøst mål for barnehagedekningen i kommunen.
- ▶ Få oversikt over alle enkeltbarn som ikke går i barnehage eller som foreldrene ikke har søkt om barnehageplass for.
- ▶ Bruk helsestasjonene.
- ▶ Vær aktiv, gå på besøk, skriv brev og ring.
- ▶ Informer via mødre- og fedregrupper, åpne barnehager mm.
- ▶ Bistå med hjelp i søke- og akseptfasen.
- ▶ Bruk kvalifisert tolk om nødvendig.
- ▶ Høy barnehagedekning, eventuelt supplert med språkgrupper.

Kompetanseheving for ansatte i barnehage

Forsøkene med gratis kjernetid i barnehage har som målsetting at minoritetsspråklige barn skal lære bedre norsk før de begynner på skolen. For å oppnå dette, er det ikke nok at barna går i barnehage – det må også arbeides systematisk og aktivt med språkstimulering. Barnehagene i forsøket med gratis kjernetid har opparbeidet seg økt språkfaglig kompetanse.

Fokus på og systematikk rundt språkarbeid

Et godt språkarbeid starter med tilgang på språkfaglig kompetanse og at språk får høyt fokus i barnehagen. Barnehagen må ha en strukturert plan for språkopplæring. Tiltak for å sikre at barnehagepersonalet har god kompetanse i flerkulturell pedagogikk og språkstimulering er en viktig del av forsøkene med gratis kjernetid.

Forsøkene har gitt kommunene økt bevissthet rundt språkarbeid, både på administrasjonsnivå og i barnehagene, samtidig som barnehagens erfaringer har bidratt til ytterligere å forsterke språkfokuset. Erfaringene og kunnskapen generert gjennom gratis kjernetid gjør det lettere å satse på språkprosjekter i barnehagene og i overgangen fra barnehage til skole.

Pedagogdekning og bemanning

Noen kommuner og bydeler har migrasjonspedagoger eller språkpedagoger som bidrar med veiledning og kompetanseutvikling innenfor det flerkulturelle fagfeltet til ansatte i barnehagene.

Å ha kvalifiserte ansatte og nok ansatte er avgjørende for kvaliteten i barnehagens arbeid. God tilgang til ansatte med pedagog eller fagutdanning er viktig. Erfaringer fra Oslo viser også at de ansattes norskerferdigheter er av betydning. Godt språkarbeid fordrer nok kvalifisert personale.

Kompetansehevingstiltak

Mange kommuner har ordinære kompetansehevingstiltak for ansatte. Tiltak finansiert gjennom gratis kjernetid har fungert i samspill med disse. Andre tilbyr tilpasset norsk-

opplæring for minoritetsspråklige barnehageansatte, både i og utenfor barnehagene.

Boks 3. Eksempler på kompetansehevende tiltak

Oslobarnehagene tilbyr ledere og pedagoger gratis etterutdanning om kartlegging av barns språkkunnskaper, språkarbeid og språkutvikling. De har også tilgang til egne språkressurser.

Barnehagene i Drammen får kurs og oppfølging av språkkompetanse gjennom prosjektet Norges Beste Barnehage (NBB). NBB har fokus på kvalitetsutvikling, kompetanseheving og systemutvikling i barnehagene. Barnehagene kan også benytte Språktrappa, et program som sikrer systematikk og progresjon i språkarbeidet.

Bergen satser på språk gjennom kurs i flerspråklig utvikling og bruk av kartleggingsverktøyet Språkpermen. Prosjektet «Fra musikk til språk» styrker en flerkulturell pedagogikk med språkstimulering gjennom kunstfag, spesielt musikk.

Kommunene har organisert seg ulikt. Bergen har skilt ut en kompetansegruppe med om lag 1/3 av de ansatte. Disse har fått særskilt opplæring i språkstimuleringsprogram, kartleggingsmateriale for flerspråklige barn, og fokus på barn og traumer. Hele ansattgruppen har fått innføring i mangfold og fellesskap, flerkulturell oppvekst og samarbeid hjem-barnehage.

Oppsummering – gode grep om kompetanseheving for ansatte i barnehage:

- ▶ fokus på, og systematikk rundt, språkarbeid
- ▶ etterutdanning for ledere og ansatte om barns språkutvikling
- ▶ kurs innen flerspråklig utvikling og bruk av kartleggingsverktøy
- ▶ kurs innen migrasjonspedagogikk
- ▶ fagrettet norskopplæring for minoritetsspråklige ansatte ved behov

Språkarbeid og skoleforberedende aktiviteter

Gode resultater er avhengig av en sterk bevissthet hos ledere og ansatte i barnehagen innen språkarbeid.

Pedagoger med språkkompetanse

Forsøksbarnehagene arbeider med språk på ulike måter. Flere kommuner har egne språkpedagoger som kan forsterke det ordinære språkarbeidet i barnehagene. Språkpedagogene kan være tilknyttet et barnefaglig fagsenter og har alle kommunale og private barnehager som virkefelt. Andre steder er språkpedagogene tilknyttet barnehageenheter eller -områder som består av flere kommunale barnehager. Språkpedagogene lånes ut til enkeltbarnehager, der vedkommende bidrar med kursing og veiledning av ansatte, arbeider med enkeltbarn eller grupper av barn. Språkpedagogene setter i gang strukturerte språkstimulerende aktiviteter som følges opp av det øvrige personalet. Språkpedagogenes planer bør henge sammen med avdelingens planer.

Andre har satset på tospråklige assistenter eller pedagoger med flerspråklig kompetanse. Felles er at de vil øke barnas bevissthet rundt ord, begreper og tall, og de har merket resultater i form av både økt lære- og mestringsglede og bedre norskferdigheter.

Språklæring på barnas premisser

Språkarbeidet må tilpasses barnas behov. Dette krever grundig forarbeid, for eksempel i form av observasjoner og kartleggingsverktøy. Foreldrene har også vært involvert. Noen barn får språkstimulering i små grupper, samkjørt med tema på barnas avdeling.

Boks 4: Eksempler på språkstimulerings tiltak i barnehagene

Samarbeid med bibliotek eller egne bokkafeer for barn og foresatte. Mange foreldre låner bøker med hjem både på norsk og morsmål.

Lag språkkoffert eller -pose med ulike tema med konkreter til undring og samtale. Lag kor, teatergrupper og rollelek, der ord og begreper styrker samtale og samhandling.

Figur 3: Skoleforberedende aktiviteter i barnehagen.

Klar til skolestart?

Dårlige norsk- og/eller språkferdigheter ved skolestart gir store utfordringer for læringen. Skoleforberedende aktiviteter er derfor i fokus. Flere barnehager har språkperm som følger barna fra barnehage til skole, og har hospiteringstilbud i skolen for de eldste barna.

Barnehager som jobber med tidlig skriving eller oppdagende skriving melder om at barna viser interesse for bokstaver og skriving. Barnehagene jobber også aktivt med utvikling av sosial kompetanse – spesielt med de barna som begynner i barnehage kort tid før skolestart.

Boks 5: Eksempler på skoleforberedende aktiviteter

I Oslo skriver barn, foresatte og barnehage sammen «informasjon om barnet» til skolen og SFO, som et ledd i samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole.

Oslo utviklet i 2014/2015 et systematisk språkprogram, Norsk Intensivt Språkkurs, for barn med svake norskferdigheter. Kurset er prøvd ut i skolen, og videreutvikles nå for bruk i barnehage.

Oppsummering – gode grep om språkarbeid og skoleforberedende aktiviteter:

- ▶ tilgang til pedagoger med språkkompetanse
- ▶ målrettet bruk av tospråklige assistenter
- ▶ språklæring på barnas premisser
- ▶ samarbeid med bibliotek og foreldre om leseaktiviteter, som bok-kafe
- ▶ målrettet arbeid med skoleforberedende aktiviteter

Tilbud til foreldre

Forsøk med gratis kjernetid har inkludert tiltak rettet mot foreldre, spesielt mødre. Formålet har vært å styrke informasjonsarbeidet overfor foreldrene og samarbeidet mellom foreldre og barnehage.

Fra høsten 2014 stilte tre forsøk (Bydel Gamle Oslo, Bergen og Drammen) krav om aktivitetsplikt for foreldre. Fafo har oppsummert erfaringene, og ett av hovedfunnene er at foreldre har opplevd aktivitetsplikten svært positivt. Utrykket «en gyllen sjanse» ble brukt av en av informantene (Bråten og Bogen, 2015).

Informasjon og involvering

Felles for forsøksbarnehagene er høy andel barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Foreldre med innvandrerbakgrunn kan være uvant med de formene for medvirkning som er vanlig i norske barnehager. Språk kan også være en utfordring.

Barnehagene har tatt hensyn til dette og arbeidet aktivt med å tilpasse oppfølgingen av og samarbeid med foreldre med innvandrerbakgrunn. Foreldre inviteres til å delta i barnehagehverdagen, slik at de blir kjent med barnehagens pedagogiske praksis. Det er også vanlige sammenkomster som dugnad, sommerfest og markering av spesielle dager som barnehagedagen, vinteraktivitetsdag eller FN-dagen.

Foreldresamtaler er viktige. Aktuelle tema er barnas språkutvikling og betydningen av at barna møter jevnlig i barnehagen. Et annet eksempel er bok-kafé med språkpedagogen, hvor foreldre får tips til hvordan bøker kan brukes i språkarbeidet hjemme. Ved overgang til skole er det foreldremøte hvor ansatte fra skolen og fra barnehagen blant annet snakker om språkstimulering.

Også relasjonsbygging mellom barnehage og hjem er viktig for å bygge tillit. Barnehagene har påtatt seg å videreformidle informasjon om instanser som kan hjelpe familier ved behov.

Aktiviteter på foreldrenes premisser

Tiltak for å gi foreldre bedre mulighet til å følge opp barna i barnehagen og på skolen. Foreldre har fått tilbud om aktiviteter uavhengig av krav til aktivitetsplikt. Ulike eksempler:

- ▶ foreldreveiledningskurs
- ▶ norskkurs for minoritetsspråklige foreldre
- ▶ henvisning til ordinær norsk-undervisning
- ▶ datakurs og/eller motivasjonskurs
- ▶ fysisk trening, for eksempel i samarbeid med Frisklivssentralen

I forsøk med aktivitetsplikten har tilbudet bestått av opplæring i norsk, samfunnskunnskap, foreldreveiledning, arbeidsmarkeds-tiltak mv (FAFO 2015). Prinsippet både med og uten aktivitetsplikt er at innholdet tilpasses den enkeltes ressurser og behov. Ved aktivitetsplikt har barnehagene eller annen instans fått informasjon om plikten, og har i foreldresamtaler kartlagt aktuelle tilbud for hver forelder.

Boks 6: Eksempel på foreldreveiledningskurs

Foreldreveiledningskurs, som eksempelvis ICDP-kurs (International Child Development Program), har som mål å styrke omsorgen for, og oppveksten til barn og unge. I ICDP er målsettingen «å styrke foreldrene sin tro på seg selv og sine egne vurderinger gjennom å gjøre foreldre bevisste på egne verdier og oppfatninger i forholdet til barna og oppdragelse, og på hvordan disse oppfatningene blir omsatt i praksis». Alle kommunene i forsøket har tilbudt ICDP-kurs, noe som har vært populært blant foreldre. Kursene holdes på flere språk, gjerne på foreldrenes morsmål.

Et godt tilbud til foreldre er avhengig av tett og bredt samarbeid mellom barnehagen og/eller prosjektledere for gratis kjernetid og andre etater som barnevernet, helsestasjon, introduksjonssenter, flyktingkontor, voksenopplæring og NAV, men også med ulike typer frivillige organisasjoner og foreninger.

Det handler ikke minst om å legge til rette for at foreldre har praktisk mulighet til å delta, for eksempel gjennom å sørge for barnepass for yngre barn som ikke går i barnehage ennå, når foreldre er på kurs.

Oppsummering – gode grep for tilbud til foreldre:

- ▶ gjennomfør møter med foreldre, aktivt inviter til forskjellige aktiviteter med barna
- ▶ gi tilbud om ICDP-kurs på flere språk
- ▶ gi tilbud om norskkurs for foreldre med behov
- ▶ gi tilbud om motivasjonskurs, datakurs og/eller fysisk trening
- ▶ bruk NAV-tiltak der det er mulig
- ▶ alle kurs må være tilpasset deltakernes ressurser og behov
- ▶ barnehagen og andre instanser må samarbeide om gjennomføring av kursene

Vil du vite mer om forsøk med gratis kjernetid og tilbud til barn som ikke går i barnehage?

LITTERATUR

- Bogen, H. & Reegård, K. (2009). Gratis kjernetid i barnehage. Kartlegging av et forsøk i fem bydeler i Oslo (FAFO-rapport 2009:31). Oslo : FAFO
- Bråten, B. & Drange, N. & Haakestad, H. & Telle, K. (2014). Gratis kjernetid i barnehager. Sluttrapport (FAFO-rapport 2014:44). Oslo : FAFO
- Bråten, B. & Bogen, H. (2015). Målretting av gratis kjernetid. Erfaringer fra bydel Gamle Oslo, Drammen og Bergen (FAFO-rapport 2015:39). Oslo : FAFO
- Bråten, B. & Sandbæk, M.L. (2014). Å være seg sitt ansvar bevisst. Språktilbud til 3–5-åringer med minoritetsspråklig bakgrunn som ikke går i barnehage (FAFO-rapport 2014:23). Oslo : FAFO
- Drange, N. & Telle, K. (2010). The effect of preschool on the school performance of children from immigrant families. Results from an introduction of free preschool in two districts in Oslo (Discussion Papers no. 631). Oslo : SSB

KONTAKTINFORMASJON FORSØKSKOMMUNER

Oslo kommune

Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning

Kontaktperson: Ragnhild Walberg, spesialrådgiver
E-post: ragnhild.walberg@byr.oslo.kommune.no
Telefon: 02 180

Bergen Kommune

Fagavdeling barnehage og skole

Kontaktperson: Cecilie Sæverud, rådgiver
E-post: Seksjon.barnehage@bergen.kommune.no
Telefon: 05556

Drammen Kommune

Rådmannen, Plan og økonomi

Kontaktperson: Bjørg Fladeby, rådgiver
E-post: Bjorg.Fladeby@drmk.no
Telefon: 03008

NY NASJONAL ORDNING MED GRATIS KJERNETID

Nasjonal ordning med gratis kjernetid reguleres av *Forskrift for foreldrebetaling i barnehager*. Dette kan du lese mer om på Utdanningsdirektoratets nettsider.

ANDRE RELEVANTE TILSKUDDSORDNINGER

Tilskudd til læremidler for minoritetsspråklige elever (Utdanningsdirektoratet)

Målet er å utvikle og produsere materiell/læremidler for barn med minoritetsspråklig bakgrunn i bl.a. barnehage.

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder (Utdanningsdirektoratet)

Målet er å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i barnehage, stimulere til økt deltakelse blant minoritetsspråklige og bidra til at kommunene utformer helhetlige tiltak på tvers. Kommunene trenger ikke å søke, da tildelingen håndteres av Utdanningsdirektoratet.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Postadresse: Postboks 8059 Dep, 0031 Oslo | **Besøksadresse:** Tollbugata 20, 0152 Oslo
Telefon sentralbord: 24 16 88 00 | **E-post:** post@imdi.no | **Bestilling av rapporter:** bestilling@imdi.no
www.imdi.no

IMDis regionkontor

IMDi Indre Øst: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Storgata 16, 2815 Gjøvik
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Hedmark, Oppland, Buskerud

IMDi Midt-Norge: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Peter Egges plass 2, 7011 Trondheim
PB 2438 Sluppen, 7005 Trondheim
Dekker følgende fylker:
Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal

IMDi Nord: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Dronningensgate 52/54, 8514 Narvik
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Finnmark, Nordland, Troms

IMDi Sør: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Tordenskjoldsgate 65, 4614 Kristiansand
PB 527 Lundsiden, 4605 Kristiansand
Dekker følgende fylker:
Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark

IMDi Vest: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Sandbrogaten 5-7, 5003 Bergen
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Sogn og Fjordane, Rogaland, Hordaland

IMDi Øst: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Tollbugata 20, 0152 Oslo
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Oslo, Akershus, Vestfold, Østfold
